

<https://doi.org/10.59424/debreceniszemle/2024/32/3./393-398>

„Városi legendák” a kultúra és a lokálpatriotizmus összefüggésében

Szendrei Ákos beszélgetése Horog Máté lokálpatrióta grafikkal és tűravezetővel, a City-Legends.Com weblap szerkesztőjével

***Szendrei Ákos** : A City-Legends.Com weboldal a magyarországi kultúrában egy modern és rendkívül eredeti, műfaji szempontból pedig összetett jelenség. Ezzel az elnevezéssel az olvasni vágyók találhatnak egy debreceni és más városokkal kapcsolatos anekdotákra épülő weboldalt a világhálón, az aktív városi sétákra vágyók számára pedig az ismert épületek és utcák elevenedhetnek meg érdekes tartalmakkal. A weboldal egyszerre tartalmaz glosszaszerű írásokat, karikatúraszerű grafikákat és kreatív városséta-ajánlásokat, melyeket a lokális szemlélet felvállalása fűz tematikai szempontból egybe. Bizonyára van ennek a jelenségnek valamiféle nemzetközi és hazai előzménye. Bevezetőként kérem, hogy hozzon néhány példát ezzel kapcsolatban!*

Horog Máté: A City-Legends.Com „missziós tevékenysége” 2012-ben indult el a Debreceni Új Propaganda című képeslapsorozat létrehozásával. Ekkor még leginkább a képzőművészet kapott hangsúlyos szerepet, ugyanakkor a programban mi sem csak egy területre – Debrecen városára – fókuszáltunk, belső és külső utazások során más településeket, élményeket, gondolatokat is megörökítettünk. Már ekkor megszületett az első tematikus séta terve, köszönhetően például olyan inspiráló európai utazásoknak, amelyeken többek között azt tapasztaltuk, hogy akár egy általában ködös, esős várost milyen egyszerű módon lehet népszerűvé is tenni. A másik inspiráció a „debreceni bezzegségnek” hívott érzésen alapult, amely gyakorlati kérdésként nálunk például így jelent meg: nekünk ne lennének rejtélyes történeteink, vagy ne lenne szép esti fényben a városunk? Azonban az első séta megrendezése még váratott magára. Nagy hagyománya van ennek a városbemutatói műfajnak például Csehországban, Angliában, de már az ezredforduló után megjelent Magyarországon is, tudomásunk szerint először Budapesten. Az előbbieken túl természetesen fontos, személyiségformáló hatása volt az iskolai tanulmányok során megismert helyi irodalmi szereplőknek, íróknak, a néprajzi műveltség kutatóinak, valamint a képzőművészet képviselőinek is. Név szerint meg kell említeni László Ákos grafikust, Makoldi Sándor festőművészt, Jiří Votruba cseh festőművészt, akik elsősorban a grafikai formanyelvre hatottak jelentősen. A lokális örökség ápolásának számtalan módja ismert, gondoljunk csak a diák hagyományokra, melyeknek helyi vonatkozásáról éppen tavaly jelent meg

kötetünk (a *Debreceni Diák dalos- és anekdotakönyv*. Debrecen, 2023¹). Debrecenben eddig kevésbé volt rendszerezett ez a kincs, de például a selmeci diákhagyományokat mai napig rendkívüli módon gyakorolják, kutatják a jogutód intézményekben (Soproni Egyetem, Miskolci Egyetem stb.).

Fotó: Zelenka Attila

Szendrei Ákos: látjuk a tevékenység szerteágazó irányait. Kérem, hogy foglalja össze a *City-Legends.Com* legfontosabb küldetését!

Horog Máté: Fő tevékenységi körünk Debrecen város hatalmas legenda- és anekdotakincsének a köztudatba emelése. Ez olyan szellemi örökség, amely méltó arra, hogy átadva ezeket az érdeklődőknek, általuk színesebbé, sokrétűbbé és még szerethetőbbé tegyük több rétegű – éppen ezért magát nem minden esetben „könnyen adó” – városunkat. Meglátásunk szerint a legendák hidat képeznek a város múltja és jelene között, folyamatosan formálva az ezután eljövendőt. Interaktív tevékenységeivel pedig ehhez is segítséget nyújt a *City-Legends.Com*. Időnként lehetőségünk nyílik a hagyományok egyéb módon történő ápolására: legutóbb Petőfi utolsó élő tanújának, egy körtefának az újraszaporított oltványát ültettük el a Könyv barátai hálózat tagjaként, Debrecenben.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy az információ-átadás ezen rendhagyó módja sok esetben ösztönzően hat a résztvevőkre, a későbbi saját információ-szerzéseikre és szokásaikra, legyen szó akár a könyvtárhasználatról, könyvvásárlásról és olvasásról. Sok esetben pedig régen elfeledett családi történetek is felszínre kerülnek, így kialakul a privát múltkutatás is. Ez hozzájárulhat ahhoz, hogy az egyén jobban megértse saját döntéseit, élethelyzetét. Nem utolsósorban pedig eszközszerünkkel szeretnénk erősíteni a nyitott szemmel nézelődést, a pozitív értelemben vett kritikus világlátást és az elemző gondolkodás képességét.

¹ Ld. erről Seprényi Kinga írását lapunk 2023/3. számában (a szerk.).

Fotó: Horogné Szatmári Alexandra

Szendrei Ákos: *Ez rendkívül összetett célkitűzés. Mindez ilyen komplex formában fogalmazódott meg Önben vagy pedig fokozatosan, egy-egy önálló részlet beillesztésével utólag vált egységessé a projekt?*

Horog Máté: A program elindulása óta jellemző ránk a „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” elv és ezzel együtt az, hogy a kisebb fókuszról lépegetünk a nagyobb célok felé. A kezdeti célok így álltak össze egyetlen komplex művészeti projektté, amely különböző területeket (képző-, építő-, valamint fotóművészet) ölel fel, valamint tudományterületek (társadalom-, történelem-, irodalom-, jogtudomány stb.) eredményeit építi be. Erről és a – reményeink szerint – ösztönző "missziós modellprogramról" volt lehetőségünk a TEDxDebrecen rendezvényen is előadást tartani. Missziónak, vagyis küldetésnek tekintjük tevékenységünket, hiszen minden környezeti tényező és szemléletmód alakítható, amelyek által új dolgokat teremthetünk, változásokat indíthatunk el. Feladatunknak tekintjük ugyanakkor építő jellegű társadalmi folyamatok és programok mellé állni, így az évtizedek óta néma kistemplomi orgona felújítását segítettük a sétáinkon befolyt összeg egy részével, amelynek köszönhetően a régi hangszer egyik sípját „örökbe fogadtuk” – részben a „nemes ügy” volta, részben pedig amiatt, hogy gyakorlatilag hazajárunk a templomi közösségbe. A gyülekezet, a presbitérium és a lelkészek is folyamatosan segítették a városjárások létrejöttét. A Minifesztiválon a Kistemplom tornya hivatalosan is megnyílt a látogatók előtt 2023 májusában; mi is részesei voltunk az örömteli eseménynek, és így már nemcsak a mi sétáink alkalmával lehet megcsodálni a – szerintünk – legszebb Debrecen-panorámát.

Fotó: Zelenka Attila

Az elmúlt években kivonatosan az alábbi utat tettük meg. A kézműves munkáink 2014-ben jelentek meg először. A populáris műfajválasztás nem véletlen: szeretnénk, ha a művészet és a kulturális örökség ilyen formában is könnyen otthonra találna az érdeklődőknél. Az elmúlt években nemcsak Debrecenben lehet(ett) hozzájutni az alkotásokhoz, hanem akár Bangkokban is, vagy legutóbb, az első baptista szociális kézműves kirakodón, Budapesten. Természetesen kiállításokkal is folyamatosan jelentkezőnk: szerepeltünk eddig például Budapesten, Gyulán, Miskolcon és Debrecenben több helyszínen. Alternatív városjárásokat 2017-től tartunk, egyelőre csak debreceni helyszínekkel. Az első tematikus sétánk, az Alföldi „Szellemes” Városjárás, amely a debreceni Európa Kulturális Fővárosa pályázat szervezőinek ajánlásával és támogatásával született meg, ahogy később írták, elindította a debreceni „sétaforradalmat”. Már több, mint tizenöt különféle stílusú és más-más témaköröket érintő sétaútvonalon járjuk a város utcáit; partnereink voltak az elmúlt hét évben többek között a Future of Debrecen, a DebreSlam, a Déri Múzeum, a Debreceni Egyetem, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár és a Könyv barátai hálózat. A tematikus séták premier alkalmait jellemzően minden évben az őszi Kulturális Örökség Napokra időzítjük. A sétákon befolyt támogatói jegyekből pedig megjelent 2020-ban első, közösségi finanszírozású könyvünk, az *Alföldi „Szellemes” Históriaik*, amely egy legendáskönyv, egy grafikai kötet és egy fotóalbum-útikönyv hármasa.

Szendrei Ákos: *A City-Legends.Com alapvetően városi történeteket örökít meg és ad közre a weboldalon, vagy elevenít meg városi sétákon, de mindenképpen egy létező anekdotakincsre támaszkodik. Hogyan jutott hozzá ezekhez a forrásokhoz, miként ismerkedett meg ezekkel a városi történetekkel?*

Horog Máté: Sétáinkon és különféle előadásainkon mindig hivatkozunk a saját családi örökségünkre. Ez egy anekdotázó, nagy névnapokat és egyéb ünnepeket

tartó közösség volt, amely formálta az utat, értékrendet. A baráti kapcsolatok nagyrészt a cserkészközösség berkeiből szerveződtek. Az itt megismert cselekedve tanulás pedagógiája a világ minél jobb felfedezésére ösztönzött. Ebből mára kialakult egy tudatosabb szakirodalom-gyűjtés és az új kutatások folyamatos nyomon követése. Elsődlegesen ez a szűkebb pátriánkra irányul, de nem kizárólagosan. A gyakorlatban viszont az információszerzés nemcsak a könyvtárlátogatást jelenti, hanem például elég rendszeresen megjelenünk a helyi antikváriumokban, de a Debreceni Régiségvásár is kiváló anyagbeszerzési lehetőség.

Fotó: Zelenka Attila

Szendrei Ákos: *Kérem, hogy egy a projektben felhasznált tanulságos anekdota közreadásával hozza közelebb az olvasókhöz a tevékenységét!*

Horog Máté: A séták alatt sok olyan téma felszínre kerül, amikről ma már nem szívesen beszélünk. Ezen alkalmak nem arról szólnak, hogy katasztrófaturistaként szemlélődjük, hanem hogy rámutassunk, akár a negatív események is lehetnek részei a történelmünknek, melyekből tanulnunk kell. Azt szoktuk mondani, hogy minden sétának van egy kis „mítoszromboló” szerepe is a látókör tágitásán túl. Az interjú elején említettük a debreceni „bezzegséget”. Napjainkban reneszánszát éli a debreceniség mibenléteinek kérdése, ezzel természetesen mi is foglalkozunk. Tanulságos az ország legnagyobb református templomának, a Nagytemplomnak az építéstörténete, ahol többek között az idén 175 éves Függetlenségi Nyilatkozatot és Kossuth székét őrzik. Ehhez az építkezéshez kapcsolódik az egykori „botrány”: Péchy Mihály építész hiába vállalta el ingyen a tervezést, a különféle, többnyire kicsinyeskedő viták miatt az építkezést magára is hagyta. Ennek ellenére ma az egyik legfontosabb magyar műemlék. Egyik kedvenc anekdotánk is egy templomépítéshez kapcsolódik, amely jól szemlélteti a

mai napig többféle értelmezésben is jelenlévő, olykor igen megosztó debreceni-ség fogalmat, valamint a cívis mentalitáshoz is fanyar humorral közelít.

Szűcs Ernő gyűjtése alapján az anekdota:

A kollégiumi deákok templomépítésre gyűjtöttek. Párosan járták a nekik kijelölt utcákat, sorra bekopogtatva minden portára. Jókorá tarisznya volt mindkettőjüknek a vállán, lévén köztudomású, hogy a cívisek pénzzel nem szívesen járulnak hozzá semmihez, lett légyen bármily nemes a cél. Inkább szerettek természetben adakozni, persze azért túlzásba ezt sem vitték. Szerencsére mindig voltak azért köztük kivételek is (...) Az egyik cívisnél is, bekopogtatva a házba, köszönnek a deákok illendően, s előadják, hogy mi járatban is vannak. A karoslócán pipázgató cívis összeség a feleségével, aki előhoz egy tojást, s odanyújtja a deákoknak, akik hálálkodva köszöngetik az adományt, mire a cívis megint odaság a feleségének, s az újra előhoz egy tojást. – Ha mán templom, hát legyik nagy! – toldja meg a cívis.

Fotó: Zelenka Attila

Szendrei Ákos: Gondolom, hogy várható még további tartalmi bővülés a programban. Végezetül azonban azt szeretném firtatni, hogy várható-e új műfaji vagy technikai elem beépítése a közeljövőben?

Horog Máté: Tevékenységünkhöz kapcsolódóan az elmúlt időszakban gyakrabban tartottunk informatív előadásokat; megjelentük már helyi és más településeken lévő iskolák (pl. Sárospatak), kisebb egyesületek alkalmain, de Zamárdiban, a Balatoni Író-táborban is, illetve a Hortobágyon a Pusztai szellemes históriák, avagy egy varázslatos garabonciás meséi című rendhagyó előadásunkkal. Egyébként az évek alatt különböző könyvekben megjelentek a City-Legends.Com alkotásai: grafikai munkáink egy részét – saját élményeken alapuló szöveges „aláfestéssel” – beválogatták egy kiadványba, amely a miskolci Avasi Kilátót mutatja be. Továbbá a *24 emelet, 24 történet* című kötetbe

is bekerült egy grafikánk a jellegzetes debreceni épületről. Egyre fontosabb a saját publikációk közlése, erre példa a *Debreceni Szemlé*ben is megjelent, a debreceni Nagysándor-telepen végzett kutatás eredményeit bemutató tanulmány, amelyre építve újabb sétaútvonalat is létrehoztunk (2022/2. szám). Ez és a nyomában létrejött „szocio-” és kertési séták tovább mélyítették a nézőpontformálási elképzeléseinket: társadalmi érzékenyítés, a figyelem ráirányítása a közelmúltban lezajlott és a korunkban folyamatosan tapasztalható környezeti és társadalmi változásokra.

Természetesen a visszajelzések is motiváló hatással bírnak, amelyek nyomán ötletek, majd tettek születnek. Nagy elismerésként éltük meg azt, hogy két, általunk javasolt érték bekerült a Debreceni Értéktárba: a debreceni diákszokások, különös tekintettel a symposion hagyományára, továbbá Debrecen város legendakincse, mint szellemi kulturális örökség és a City-Legends.Com tevékenysége, különös tekintettel az alföldi városjárásokra. A legújabb munkánk elindítása pedig szintén egy díjhoz köthető. Tavaly áprilisban megkaptuk a Debrecen Város Kultúrájáért Alapítvány alkotói ösztöndíját. Az elismerés segítségével a jövőben megszületik egy alternatív útikönyv: a *Debrecen Útikalauz Gyalogosoknak – (Nemcsak) Szubjektív Impressziók Debrecenről Debreceniektől*. Tudomásunk szerint egyébként sem jelent meg útikönyv a 2000-es évek közepe óta a városról, jelen kiadvány pedig műfaját tekintve is egyedi lesz Debrecenben. A könyv segítségével az olvasó több, mint 30 órát sétálhat majd a városban, így az itt eltöltött minőségi idő jelentősen megnövekedhet. Terveink szerint tartalmazni fog továbbá városnéző tippeket, a helyi szolgáltatások egyéni hangú bemutatásával fűszerezve, saját grafikák és fotók kíséretében.

Fotó: Horogné Szatmári Alexandra

Szendrei Ákos: *Kívánom, hogy mindez a tervei szerint alakuljon. Köszönöm a beszélgetést.*

Felhasznált és ajánlott irodalom:

1. www.city-legends.com
2. City-Legends.Com facebook oldala
3. A legendabúvár és a sétaújíto szociálpolitikus:
<https://reformatus.hu/egyhazunk/hirek/a-legendabuvar-es-setaujito-szocialpolitikus/>
4. Horog Máté: „A citromszigettől” a „magyar szilikon-völgyig”: dzsentrikáció a debreceni Nagysándor-telepen, 2022.:
https://szemle.unideb.hu/wp-content/uploads/03-Horog_Citromsziget_BJ_T-b1.pdf
5. Horog Máté: „A citromszigettől” a „magyar szilikon-völgyig”: dzsentrikáció és természetes támogatórendszerek a Nagysándor-telepen, 2022.:
https://civisporta.hu/CP/civisporta_2022_1.pdf?fbclid=IwAR1Wx4cQQDcB8NJwFXTN4NMRcW6E_jTbxVfGAMQdy1phSykw1mOqj0hpe7M
6. Horog Máté: Debreceni Diák dalos és anekdotakönyv, Debrecen, 2023.
7. Horog Máté: Néző-pontok, TEDxDebrecen előadás, 2019.:
<https://www.youtube.com/watch?v=j2CnZxgFV1U>
8. Horog Máté – Horogné Szatmári Alexandra: Alföldi „Szellemes” Históriai, Debrecen, 2020.
9. Isten mindig ikszre játszik:
<https://civishir.hu/hir/isten-mindig-iksze-jatszik>
10. Seprényi Kinga: Horog Máté: Debreceni Diák dalos- és anekdotakönyv, 2023, recenzió:
https://ojs.lib.unideb.hu/szemle/article/view/13451?fbclid=IwAR0IOIFE F8prLZbS5cMUiNaWjDbw8RIPxgaNXnWjuHjT3_cNHaxJW0BVj1M
11. Szabó József – Katonáné Kovács Judit: Kulturális vállalkozás- és gazdaságfejlesztés, 2018.:
<https://nmi.hu/wp-content/uploads/2019/02/Tud%C3%A1st%C3%A1r-VII.-Kultur%C3%A1lis-v%C3%A1llalkoz%C3%A1s-%C3%A9s-gazdas%C3%A1gfejleszt%C3%A9s.pdf>
12. Szűcs Ernő: Debreceni Anekdoták, Kossuth Lajos Tudományegyetem, Debrecen, 1989.